Regionaal beleidsprogramma laaggeletterdheid Noord-Limburg 2022 -2025

Inhoudsopgave

1. Samenvatting **2**

2. Inleiding **4**

2.1 Aanleiding *4*

2.2 Wat is laaggeletterdheid? *6*

2.3 Laaggeletterdheid in Nederland *6*

2.4 Problemen van laaggeletterden *7*

2.5 Totstandkoming regionaal beleidsprogramma *9*

2.6 Leeswijzer *9*

3. Noord-Limburg **11**

3.1 Samenwerking WEB-middelen *12*

3.2 Noord-Limburg *13*

3.3 Laaggeletterdheid per doelgroep Noord-Limburg *14*

4. Waar staan we? **16**

5. Wat gaan we doen? **20**

5.1 Visie aanpak laaggeletterdheid *20*

5.2 Doelen laaggeletterdheid Noord-Limburg *21*

5.3 We zetten in op intensieve regionale samenwerking *22*

5.4 Integraal laaggeletterdheid aanpakken *23*

5.5 Verhalen uit de praktijk *24*

6. Financiën & risico's **26**

6.1 Risico's *27*

7. Monitoring & evaluatie **28**

8. Bijlage **30**

1. Samenvatting

Aanleiding

Een goede beheersing van de basisvaardigheden is noodzakelijk om mee te kunnen blijven doen in de maatschappij. In totaal hebben in Nederland 2,5 miljoen volwassenen moeite met lezen en/of schrijven en daarmee ook met digitale vaardigheden. In Noord-Limburg is ongeveer 1 op de 6 inwoners tussen de 16 en 65 jaar laaggeletterd. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen het minimale niveau om zelfredzaam te kunnen zijn niet. Dit zorgt voor verschillende problemen zoals het niet kunnen participeren op de arbeidsmarkt en het niet begrijpen van bijsluiters van medicijnen. Daarnaast zorgt laaggeletterdheid in Nederland voor aanzienlijk hoge maatschappelijke kosten, 1,13 miljard euro per jaar. Dit is € 575,- per jaar voor elke laaggeletterde tussen de 16 en 65 jaar. In Noord-Limburg werken we al jaren intensief samen om taalachterstanden tegen te gaan. Met dit beleidsprogramma versterken we de regionale aanpak van laaggeletterdheid. Naast de inhoudelijke voordelen van samenwerking stuurt het rijk ook op de (boven)lokale regie vanuit gemeenten. We trekken samen op om laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken. Uitgangspunt is dat we de aanpak zoveel mogelijk lokaal organiseren en samenwerken op onderwerpen die we niet alleen kunnen realiseren.

Noord-Limburg

De arbeidsmarktregio Noord-Limburg bestaat uit zeven gemeenten: Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Venray en Venlo. De gemeente Venlo is WEB[1]-contactgemeente van de regio Noord-Limburg voor de WEB-trajecten. Inwoners in Noord-Limburg voelen zich gezond en zijn tevreden met hun leven. Wel kent Noord-Limburg een relatief hoog aantal laaggeletterden, ongeveer 27 duizend inwoners beheersen de basisvaardigheden onvoldoende. Dit komt neer op gemiddeld 16% voor de regio, landelijk ligt dit op 12%. Opvallend is dat minimaal 47% van de laaggeletterden een Nederlandse achtergrond heeft. In veel gevallen draaien laaggeletterden mee in de maatschappij, ze kunnen hun problemen verbloemen. In Noord-Limburg is de aanval al ingezet op laaggeletterdheid. We werken samen met bibliotheken, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere partners om laaggeletterdheid te voorkomen en tegen te gaan.

Regionale aanpak

In de regio is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de aanpak van laaggeletterdheid. Zo zetten we in op Taalhuizen en Taalpunten, werken we samen met partners en wisselen we kennis uit tussen de verschillende gemeenten. In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg gaan we meer samenwerken. Met dit beleidsprogramma versterken we de regionale aanpak van laaggeletterdheid. We gaan ervoor zorgen dat laaggeletterdheid in iedere gemeente verbonden is met het gemeentelijke beleid voor het brede sociale domein.

De komende periode zetten we samen in op: een gezamenlijke werkgeversbenadering, verbinding maken met de zorg/GGD, monitoring, een gezamenlijke voorlichtingscampagne en deskundigheidsbevordering. In het uitvoeringsprogramma werken we deze ambities verder uit. Dit vertaalt zich in de volgende visie voor de arbeidsmarktregio Noord-Limburg:

[1] WEB: Wet Educatie en Beroepsonderwijs

In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg doet iedere inwoner naar eigen vermogen mee. We bieden samen met onze partners ondersteuning aan alle inwoners, van jong tot oud. Deze ondersteuning is ***laagdrempelig****, en* ***dicht bij de inwoner****; in de eigen buurt, wijk, (dorps)kern of op het werk.*

De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het investeren in de basisvaardigheden en het voorkomen van laaggeletterdheid van alle inwoners waarbij we uitgaan van: ***het beheersen van de lees- en schrijf-, reken- en digitale vaardigheden, zelfredzaamheid en samenredzaamheid.***

Gedurende de periode van 2022 – 2025 streven we naar de volgende doelen:

1. Er wordt een monitoringssysteem ingevoerd, dat de inspanningen en ontwikkelingen rondom laaggeletterdheid in de komende jaren inzichtelijk en verantwoordbaar maakt. Vervolgens wordt de beoogde outcome en output gekwantificeerd en gekwalificeerd.
2. We hebben zowel de NT1 als NT2 doelgroep (beter) in beeld en zorgen voor een passend aanbod bij het verbeteren van basisvaardigheden.
3. Om de doelgroep nog beter te bereiken en te ondersteunen, versterken en intensiveren we de samenwerking met organisaties en bedrijven.
4. We faciliteren de Taalakkoorden, Taalhuizen, Taalpunten en werkgevers bij het terugdringen van laaggeletterdheid.
5. Samen met partners werken we er aan dat het thema geletterdheid een continu onder de aandacht blijft.
6. We leren in regionaal verband van elkaar om aan geletterdheid te werken.

De bovenstaande doelstellingen werken we verder uit in het uitvoeringsprogramma. In dit programma beschrijven we hoe we de doelstellingen bereiken. Het programma start in 2022 en wordt jaarlijks geactualiseerd.

Financiën & Monitoring

Voor een passend opleidingsaanbod basisvaardigheden stelt het Rijk jaarlijks 60 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten in de 35 arbeidsmarktregio's. Dit op basis van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). Deze middelen zijn geoormerkt en mogen alleen gebruikt worden voor volwasseneneducatie. In aanvulling op de WEB-middelen krijgen de 35 contactgemeenten extra middelen via de decentralisatie uitkering. In 2021 is dit bedrag voor de gehele arbeidsmarktregio € 128.302,-.

In Noord-Limburg willen we onze inspanningen omtrent laaggeletterdheid zowel lokaal als regionaal kunnen meten. We gaan op zoek naar manieren om dit te monitoren. In het uitvoeringsprogramma gaan we werken volgens de principes van de PDCA-cyclus[2]. We evalueren jaarlijks de acties uit het uitvoeringsprogramma.

[2] PDCA: Plan-Do-Check-Act, een hulpmiddel voor kwaliteitsmanagement en probleemoplossing

2. Inleiding

Elke dag maken mensen gebruik van basisvaardigheden: taal, rekenen, en digitale vaardigheden. Een goede beheersing van deze vaardigheden is niet meer weg te denken in het dagelijks leven. In totaal hebben in Nederland 2,5 miljoen volwassenen moeite met lezen en/of schrijven en daarmee met digitale vaardigheden. In Noord-Limburg is ongeveer 1 op de 6 inwoners tussen de 16 en 65 jaar laaggeletterd. Iedereen heeft dagelijks te maken met taal. Het niet volledig begrijpen of moeite hebben met de basisvaardigheden zorgt voor problemen op het werk en in het privéleven. Laaggeletterden hebben vaak meer moeite met het vinden van een baan, zijn minder zelfredzaam en hebben vaker een ongezonde leefstijl. Om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij is inzet op geletterdheid nodig.

Iedereen wil graag zelfredzaam zijn en meedoen in de maatschappij. We willen het nieuws begrijpen, onze kinderen kunnen helpen met school en weten hoe laat de voetbaltraining begint. Dit bereiken we alleen door in te zetten op de ontwikkeling van basisvaardigheden.

2.1 Aanleiding

De gemeenten in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg willen, net zoals de rijksoverheid, taalachterstanden tegengaan en een significante verbetering in de basisvaardigheden realiseren. Om hier extra aandacht aan te geven heeft de rijksoverheid in 2015 het actieprogramma 'Tel mee met Taal[3]' gelanceerd voor de periode 2016-2018. Het Rijk constateerde in de beleidsbrief 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland 2020 tot en met 2024[4]', van 18 maart 2019, dat een groot deel van de laaggeletterden onvoldoende bereikt wordt. Hierbij doelend op de groep laaggeletterden met Nederlands als eerste taal (NT1-ers[5]). In de beleidsbrief van 2019 presenteerde het Rijk de vervolgaanpak voor laaggeletterdheid. Hierin geeft het Rijk aan samen met gemeenten in de periode van 2020 tot en met 2024 een verbetering te willen realiseren in het bereiken van de diverse doelgroepen met een kwalitatief aanbod op maat waarbij ook ingezet gaat worden op preventie. Het Rijk heeft in de beleidsbrief de volgende drie hoofddoelstellingen opgenomen:

1. **Meer mensen aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden.**
   We gaan meer mensen helpen met de vaardigheden die ze moeilijk vinden. We hebben extra aandacht voor mensen die Nederlands als moedertaal hebben.
2. **Weten wat werkt.**
   Iedere gemeente gaat informatie over het aantal deelnemers aan lessen verzamelen. Ook gaan gemeenten onderzoeken welk lesaanbod het beste werkt. Met deze informatie wordt de kwaliteit steeds beter.
3. **Goede hulp in elke gemeente.**
   We willen dat binnen 5 jaar elke gemeente meedoet. Dat ze iedereen kunnen helpen die moeite heeft met basisvaardigheden. Kinderen én volwassenen.

[3] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/03/06/actieprogramma-tel-mee-met-taal
[4] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019Z05281&did=2019D10989
[5] NT1: Nederlands als eerste taal, NT2: Nederlands als tweede taal

Op 9 september 2019 ondertekenden het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeente (VNG) de bestuurlijke afspraken[6] laaggeletterdheid 2020 – 2024. Deze afspraken zorgden voor duidelijkere kaders, doelen en instrumenten voor gemeenten om invulling te geven aan de hierboven genoemde hoofddoelstellingen. Uitgangspunt van de bestuurlijke afspraken is dat elke arbeidsmarktregio, onder regie van de contactgemeente, aan de slag gaat met een eigen ambitieus plan. Dit plan moet voorzien in een aantoonbare groei van het bereik van laaggeletterden, passend bij de lokale en regionale situatie. Hierbij zal specifiek aandacht zijn voor het bereiken van de doelgroep NT1, de kwaliteit van het (non-formele) aanbod en de gemeentelijke monitoring. Met het vaststellen van onderstaande doelen[7] wil het Rijk, samen met de VNG en gemeenten zorgen voor een effectieve aanpak van laaggeletterdheid.

1. Uiterlijk eind 2024 is in alle gemeenten, onder regie van de contactgemeente/WEB contactgemeente van de arbeidsmarktregio, een effectieve aanpak van laaggeletterdheid gerealiseerd die:
   a. De doelgroep centraal stelt en daarom inhoudelijk, financieel en organisatorisch is verbonden met het gemeentelijke beleid voor het sociaal domein, de lokale educatieve agenda's waaronder het onderwijsachterstandenbeleid, het bibliotheekbeleid en de RMC[8]-functie voor voortijdig schoolverlaters;
   b. Gestoeld is op een duurzame lokale en regionale infra- en netwerkstructuur voor signalering, werving, toeleiding, scholing en terugkomactiviteiten ten behoeve van deelnemers;
   c. Gebaseerd is op onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid en van de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van het educatie-aanbod.
   d. Bijdraagt aan de gezamenlijke ambitie om een significante groei te realiseren van de deelname aan les- en leeraanbod onder de doelgroep, specifiek de groep met Nederlands als eerste taal.

2. In elke arbeidsmarktregio is een kwalitatief goed WEB-bekostigd educatie-aanbod beschikbaar van formele en non-formele les- en leeractiviteiten taal, rekenen en digitale vaardigheden, die zijn afgestemd op de leervraag, behoefte, leerstijl en -vermogen van de diverse doelgroepen.

De VNG heeft op 30 juni 2020[9] de bestuurlijke afspraken met het Rijk opgezegd. De VNG voelt een zware verantwoordelijkheid om de inwoners van Nederland goed te ondersteunen. Gemeenten hebben ondersteuning, vertrouwen en bovenal voldoende financiële middelen vanuit het Rijk nodig om de ambities en doelstellingen waar te kunnen maken. De VNG stelt

[6] https://vng.nl/files/vng/bestuurlijke_afspraken_aanpak_laaggeletterdheid_2020-2024_rijk-vng_presentatie_9-9-2019.pdf
[7] https://vng.nl/files/vng/bestuurlijke_afspraken_aanpak_laaggeletterdheid_2020-2024_rijk-vng_presentatie_9-9-2019.pdf
[8] RMC: het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt van de gemeente moet jongeren begeleiden die voortijdige van school (dreigen te) gaan.
[9] https://vng.nl/sites/default/files/2020-07/sec-u202000529-opzeggen-bestuurlijke-afspraken-laaggeletterdheid-2020-2024.pdf

dat de toenemende bureaucratie, controle en beknibbeling op de toch al beperkte middelen, laaggeletterde inwoners niet verder helpt.

Ondanks het opzeggen van de bestuurlijke afspraken, ziet de arbeidsmarktregio Noord-Limburg de noodzaak om door te pakken op de aanpak van laaggeletterdheid. Op basis van de bestuurlijke afspraken uit 2019 tussen VNG en het Rijk heeft de arbeidsmarktregio Noord-Limburg via de contactgemeente Venlo in 2020 en 2021 extra decentralisatiemiddelen ontvangen zowel kunnen worden ingezet voor het proces als uitvoering van de aanpak laaggeletterdheid. Deze middelen zijn inmiddels toegezegd tot en met 2024, ook al staat er nog geen nieuwe handtekening onder een nieuw bestuursakkoord. Omdat het Rijk vertrouwen wil uitstralen naar gemeenten. Om de beoogde doelen te bereiken heeft het Rijk samen met de VNG een aantal nieuwe beleidsinstrumenten en activiteiten ontwikkeld (of worden nog ontwikkeld) die ingezet kunnen worden. Een van deze activiteiten is het opstellen van een regionaal beleidsprogramma laaggeletterdheid.

2.2 Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een term voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Als gevolg hiervan hebben zij ook moeite met het werken met een computer; onmisbaar in de huidige tijd. Het ontbreekt aan voldoende basisvaardigheden om volwaardig in de Nederlandse maatschappij mee te kunnen doen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven maar beheersen het minimale niveau, dat vastgesteld is door de overheid, niet. Het minimale niveau om zelfredzaam mee te kunnen doen is eindniveau mbo of niveau mbo-2/3 (niveau 2F)[10]. Laaggeletterden kunnen in bepaalde gevallen verbloemen dat ze laaggeletterd zijn, waardoor het bereiken van de doelgroep een uitdaging is. De schaamte is namelijk groot. Er is helaas nog steeds een behoorlijke groep jonge mensen, die volgens de bovengenoemde definitie laaggeletterd van school komt. Daarnaast leert de ervaring dat, als je na je schoolperiode het lezen en schrijven niet geregeld gebruikt, je deze vaardigheden kwijtraakt. Het onderhouden van deze vaardigheden is dus een belangrijk aandachtspunt in de aanpak laaggeletterdheid.

“Met kerst schreef ik nooit kaartjes, dit kon ik niet. Ik belde altijd. Door taalles kan ik nu een kaartje schrijven en WhatsApp gebruiken.”

2.3 Laaggeletterdheid in Nederland

In Nederland tellen wij 2,5 miljoen laaggeletterden van 16 jaar en ouder. Zij hebben moeite met basisvaardigheden als lezen, schrijven en/of rekenen. Van daaruit kunnen zij ook moeite hebben met digitale vaardigheden. Onderstaande afbeelding geeft op landelijk niveau weer hoe de verdeling eruitziet:

[10] Binnen NT1 en NT2 worden verschillende niveaus onderscheiden. Binnen NT1 zijn dat 1F t/m 4F, binnen NT2 zijn dan A1, A2, B1, B2, C1 en C2 Globaal gezien corresponderen de niveaus als volgt met elkaar:

NT1	NT2	Niveau
Instroomniveau	A1	geen alfabeet meer
1F	A2	eind basisschool
2F	B1	eind VMBO
3F	B2	eind HAVO
4F	C1	eind VWO

Figuur 1: Aantal mensen dat problemen heeft met taal en/of rekenen (Stichting Lezen en Schrijven[11])

2.4 Problemen van laaggeletterden

Laaggeletterdheid zorgt naast individuele belemmeringen ook voor maatschappelijke belemmeringen. In Noord-Limburg willen we dat iedereen mee kan doen. Dit kan niet gerealiseerd worden zonder in te zetten op geletterdheid. Verschillen in taalbeheersing vergroten sociale ongelijkheid en hebben negatieve invloed op de economische zelfredzaamheid.

"Ik zit op voetbal, daar is een groepsapp en soms begrijp ik de appjes niet en dan mis ik informatie zoals het niet doorgaan van de training. Ik wist niet wat het woord afgelast betekende."

Financiën

Vrijwel alle banen vereisen minimale vaardigheden op het gebied van taal of rekenen. Ook computer- en digitale vaardigheden zijn niet meer uit ons leven weg te denken. Bijvoorbeeld om werkinstructies te lezen, een CV op te stellen of om goed te communiceren met collega's. Uit onderzoek van PWC[12],in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven, blijkt dat mensen met hogere taal- en/of rekenvaardigheden vaker een betaalde baan hebben. Het aantal mensen met een betaalde baan daalt als de basisvaardigheden afnemen. In Nederland hebben ongeveer 58.000 mensen geen betaalde baan als gevolg van lage taal- en of rekenvaardigheden. Hierdoor lopen ze gezamenlijk 167 miljoen euro mis. Naast het mislopen van inkomen door het ontbreken van een baan, verdient de werkende laaggeletterde bovendien minder dan een werkende geletterde.

"Slecht lezen en schrijven heeft mij mijn baan gekost na 24 jaar. Ik werkte in de techniek maar kon niet meer mee. Dit kwam doordat ik niet goed kon lezen, schrijven en met de computer kon werken. De voertaal op de werkvloer werd Engels, dat was einde oefening voor mij."

[11] https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/feiten-cijfers-laaggeletterdheid-2018

[12] Onderzoek van PricewaterhouseCoopers: https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/maatschappelijke-kosten-laaggeletterdheid

Doordat laaggeletterden hinder ondervinden op het werk en minder inkomsten hebben, zorgt dit ook voor een grotere kans om in armoede te leven. Laaggeletterden zijn vaker afhankelijk van een uitkering dan geletterden. In Nederland leeft 19 procent van de laaggeletterden tenminste één jaar onder de armoedegrens. Ter vergelijking: onder geletterden leeft 2,5 procent langdurig in armoede.

Gezondheid

Uit diverse onderzoeken blijkt[13] dat er een relatie is tussen laaggeletterdheid en gezondheid. Laaggeletterden hebben vaker een ongezondere levensstijl, kampen vaker met chronische ziekten en hebben meer/vaker of vaak grote moeite met het lezen en begrijpen van de bijsluiters van medicijnen. Bovenstaande factoren zorgen ervoor dat laaggeletterden vaker naar de dokter gaan. Ook blijkt dat er onder deze groep een 'hoge no show' is bij afspraken, doordat ze de uitnodiging niet goed hebben begrepen. Hierdoor stijgt niet alleen het zorggebruik, maar ook de kosten ervan.

"In het ziekenhuis en bij de dokter gebruiken ze te moeilijke taal, na bezoek aan de (huis)arts begrijp ik niet wat hij heeft gezegd."

Maatschappelijke deelname

Laaggeletterdheid heeft effect op de mate waarin mensen "meedoen" in de samenleving. Mensen die moeite hebben met taal- en leesvaardigheden hebben minder vertrouwen in de politiek en doen minder vaak vrijwilligerswerk dan geletterden. Daarnaast hebben laaggeletterden minder vertrouwen in medemensen en in zichzelf. Vooralsnog is er weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen laaggeletterdheid en criminaliteit in Nederland. Onderzoeken in andere landen laten zien dat laaggeletterden sneller vermogensmisdrijven plegen, omdat zij beperktere kansen hebben op de arbeidsmarkt.

"Mijn kinderen gingen zwemmen met school. Alle ouders kregen een online bericht van school waarin stond dat de kinderen zwemkleding mee moesten nemen. Mijn kind had de spullen niet mee doordat ik de taal niet begreep."

Maatschappelijke kosten

Onderzoek van PWC, in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven, laat zien dat de totale maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid in Nederland meer dan een miljard euro per jaar zijn. Laaggeletterdheid kost de maatschappij dus veel geld. Het inkomensverlies, de hogere zorgkosten en het gebruik van sociale zekerheid zorgen voor aanzienlijk hogere kosten. PWC heeft in het onderzoek de kosten per laaggeletterde berekend. Dit komt neer op circa € 575,- per jaar voor elke laaggeletterde tussen de 16 en 65 jaar en circa € 138,- per jaar voor elke laaggeletterde ouder dan 65 jaar.

Ouders zijn van cruciaal belang voor de leesontwikkeling van hun kinderen. Als ouders moeite hebben met het lezen en schrijven van de Nederlandse taal, dan is het geven van passende begeleiding (waarschijnlijk) niet mogelijk. Hierdoor kunnen kinderen niet optimaal gebruik maken van de kansen die ze krijgen. Hierdoor wordt de vicieuze cirkel niet doorbroken en

[13] https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/maatschappelijke-kosten-laaggeletterdheid

bestaat de kans dat er generaties van laaggeletterden opgroeien. Dit zorgt voor aanzienlijke maatschappelijke kosten.

"Ik kan het huiswerk van de kinderen niet begrijpen, praten met anderen is een probleem. Doordat ik de taal niet begrijp leren mijn kinderen slechter de taal en hebben ze moeite op school en met de taal."

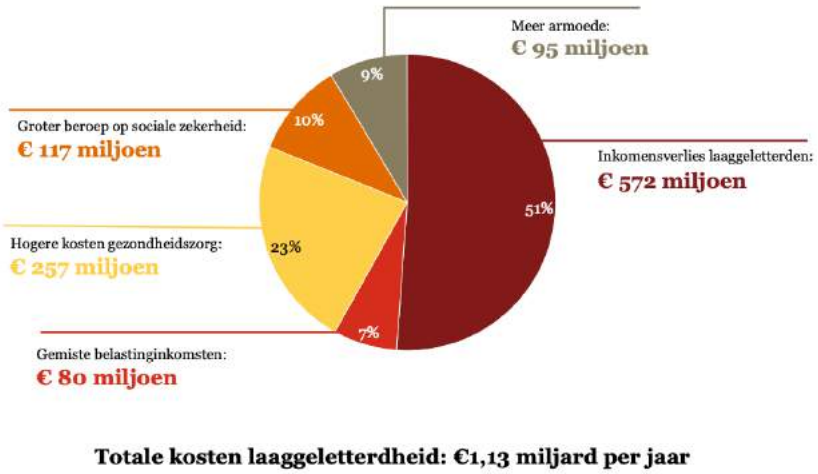

Figuur 2: Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid (PWC)

2.5 Totstandkoming regionaal beleidsprogramma

Dit beleidsprogramma is tot stand gekomen in opdracht van de 7 gemeenten in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg, namelijk: gemeente Beesel, gemeente Bergen, gemeente Gennep, gemeente Horst aan de Maas, gemeente Peel en Maas, gemeente Venray en gemeente Venlo (contactgemeente WEB).

In dit programma formuleren we één gezamenlijke visie en vertalen dit naar regionale doelstellingen. We beschrijven wat we in de periode van 2022 tot en met 2025 willen bereiken. Input hiervoor is ontvangen via gesprekken met verschillende vertegenwoordigers van onder andere bibliotheken, welzijns- en vrijwilligersorganisaties, huisartsen en werkgevers. Uiteraard is bij het schrijven van dit plan gesproken met burgers die moeite hebben met lezen en schrijven en die deelnemen aan taallessen. Zij hebben aangegeven waar ze tegenaan lopen in het dagelijks leven, wat ze nu al bereikt hebben door het volgen van lessen en wat hun dromen zijn. Dit komt op verschillende plekken terug in dit beleidsprogramma. Uitspraken van deze burgers zijn te herkennen aan de lichtblauwe tekstblokjes met witte tekst.

2.6 Leeswijzer

In dit beleidsprogramma beschrijven we de visie van de arbeidsmarkregio Noord-Limburg op de integrale aanpak van laaggeletterdheid. We willen de diverse doelgroepen beter bereiken en meer zicht hebben op hun vraag en behoefte, de samenwerking met partners intensiveren, het aanbod laten aansluiten op de vraag en inzetten op een preventieve en curatieve aanpak. Samen met de zeven deelnemende gemeenten stellen we in dit programma een gezamenlijke

visie op die we vertalen naar doelstellingen. We formuleren kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen die aansluiten op de lokale en regionale behoefte.

In **hoofdstuk 2** is beschreven waarom we dit programma schrijven. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de betekenis van laaggeletterdheid, de problemen die laaggeletterden ondervinden en schetsen we de omvang van het probleem. In **hoofdstuk 3** leggen we de verbinding met de arbeidsmarktregio Noord-Limburg. We beschrijven beknopt waar de regio staat en gaan in op de regionale aantallen van laaggeletterdheid. Ook is het (wettelijk verplichte) regionale WEB programma opgenomen en de wijze waarop gemeentes in de regio samenwerken. In **hoofdstuk 4** beschrijven we de lopende initiatieven en ontwikkelingen bij het tegengaan van laaggeletterdheid. In **Hoofdstuk 5** beschrijven we de nieuwe regionale aanpak. Dit doen we door het vaststellen van een regionale visie die zich vertaalt in een zestal doestellingen. Omdat we laaggeletterdheid niet als geïsoleerd probleem benaderen leggen we ook de verbinding met andere (lokale) beleidsterreinen. **Hoofdstuk 6** geeft inzicht in de beschikbare middelen en in **hoofdstuk 7** beschrijven hoe we willen monitoren en evalueren.

3. Noord-Limburg

De arbeidsmarktregio Noord-Limburg bestaat uit zeven gemeenten: Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Venray en Venlo. De gemeente Venlo is WEB-contactgemeente van de regio Noord-Limburg voor de WEB-trajecten.

In totaal wonen er in de arbeidsmarktregio 274.758 inwoners. Dat is ongeveer 1,6% van de Nederlandse bevolking. Na een lichte stijging in de afgelopen twee decennia zal het inwonersaantal in Noord-Limburg richting 2040 naar verwachting nagenoeg gelijk blijven. Wel zijn er lokale verschillen. In enkele gemeenten neemt het inwonersaantal toe terwijl dit in andere gemeenten afneemt. In Noord-Limburg wordt de beroepsbevolking kleiner dan de niet-beroepsbevolking. Hierbij is sprake van dubbele vergrijzing: er komen meer ouderen én de levensverwachting neemt toe. Vergeleken met Nederland is de regio relatief laag opgeleid. Hierbij is wel een kanteling te zien: het aantal inwoners met een hoog opleidingsniveau nam de afgelopen jaren toe tegen een afname van het aantal laagopgeleiden[14].

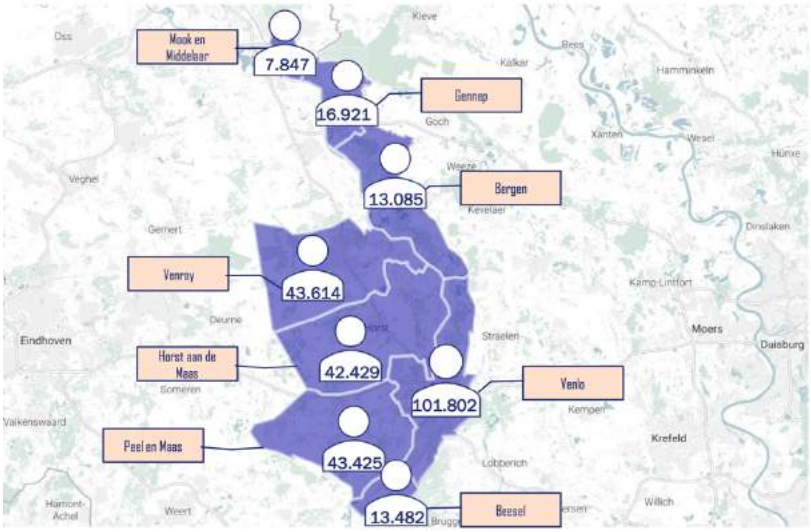

Figuur 3: bron: Rabobank regioscan, 2020

Inwoners in Noord-Limburg voelen zich gezond en zijn tevreden met hun leven. Ondanks de positieve geluiden komen er ook uitdagingen op de regio af. Zoals hierboven vermeld neemt het aantal ouderen snel toe, net zoals het aantal mensen met een chronische aandoeningen komen er meer sociale problemen voor zoals eenzaamheid. De problemen kunnen mogelijk een relatie hebben met het relatief hoge percentage laaggeletterden in Noord-Limburg, dit bedraagt gemiddeld 16% voor de regio. Landelijk ligt dit op 12%[15]. In Noord-Limburg zijn er relatief veel inwoners met een lage sociaaleconomische status. Dit kan invloed hebben op andere problemen zoals eenzaamheid, participatie en gezondheid. De regio kent verschillende uitdagingen, maar kijkt positief naar de toekomst. Eén van die uitdagingen springt er extra uit: in een aantal gemeenten is een relatief hoog percentage Oost-Europese arbeidsmigranten werkzaam. Sommigen blijven kort, maar er is een steeds grotere groep die voor een langere periode blijft of zich voorgoed wil vestigen. Dat brengt, naast het niet goed beheersen van de taal, ook een aantal andere uitdagingen met zich mee.

[14] Bron: Regioscan Noord-Limburg, Rabobank 2020
[15] Bijlage 1 geeft inzicht in alle cijfers

3.1 Samenwerking WEB-middelen

De aanpak van laaggeletterdheid en het organiseren van een basisinfrastructuur voor volwasseneneducatie staan in het Noord-Limburgse al langer op de agenda vanuit de bestaande regionale samenwerking inzake de Wet Educatie Beroepsbevolking (WEB):

De Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) regelt, met een beperkte focus[16] en een beperkt budget, de aanpak voor met name het taal- en rekenonderwijs aan volwassenen. Dit is georganiseerd op de schaal van arbeidsmarktregio's. Ook de regio Noord-Limburg, met Venlo als contactgemeente, is een WEB-regio. Vanaf 2016 stelt elke WEB-regio verplicht/in opdracht van het rijk een beleidsplan op, waarin op hoofdlijnen afspraken worden gemaakt over de regionale (beleids)uitgangspunten en de samenwerking. Voor de uitvoering van de WEB-taken stelt het rijk jaarlijks, in de vorm van een doeluitkering ten behoeve van de arbeidsmarktregio, een WEB-budget beschikbaar aan de contactgemeente[17].

Het huidige WEB-beleidsplan loopt tot en met 2021.

In de aanloop naar het voorliggende beleidsprogramma laaggeletterdheid Noord-Limburg (met een looptijd van 2022 tot en met 2025), is reeds in het WEB-beleidsplan 2020-2021 aangekondigd dat we het nieuwe WEB-beleidsplan verbinden aan het beleidsprogramma laaggeletterdheid. Op die manier wordt de rechtmatigheid (verplicht beleidsplan) verbonden aan de doelmatigheid (het beleidsprogramma laaggeletterdheid dekt in hoge mate dezelfde doelstellingen af).

Naast vaststelling van het WEB-beleidsplan hebben we de afgelopen plan-cycli ook de afspraken tussen de gemeenten inzake het WEB-beleidsplan vastgelegd in de vorm van een convenant dat door (de burgemeester van) elke deelnemende gemeente is ondertekend.

Voor 2022 tot en met 2025 zien we, vanwege de samenhang en overlap tussen beide thema's, het voorliggende beleidsprogramma laaggeletterdheid Noord-Limburg tevens als het WEB-

[16] Twee voorbeelden waaruit deze beperktere focus van de WEB ten opzichte van laaggeletterdheid blijkt:
In de WEB is vastgelegd dat het Educatiebudget ingezet kan worden voor inwoners van de betreffende gemeente die ouder zijn dan 18 jaar en waarvoor geen verplichting geldt tot inburgering. Voor het niet wettelijk gedefinieerde (maar eveneens niet-financieel door de rijksoverheid gefaciliteerde) begrip laaggeletterdheid, gelden deze beperkingen niet.
Ander voorbeeld: Alleen scholingstrajecten die voldoen aan de wettelijk vastgestelde eindtermen kunnen worden bekostigd uit het WEB-budget. Deze trajecten kunnen betrekking hebben op taal, rekenen en digitale vaardigheden. Een scholingstraject kent een duidelijke opbouw en bestaat uit een aantal bijeenkomsten die leiden tot een meetbare niveauverhoging van de deelnemer (Vastgestelde Kwalificatie Structuur Educatie NT1 / Vastgesteld Europese commissie NT2). Voor de verantwoording aan het rijk dienen gemeenten duidelijk te maken dat deelnemers voldoen aan de wettelijke criteria voor de doelgroep. Alle organisaties moeten hiervoor jaarlijks verantwoording afleggen waaruit blijkt dat de deelnemers voldoen aan de wettelijk criteria voor deelname. Voor het bredere begrip laaggeletterdheid gelden deze beperkingen niet.

[17] Voor wat betreft de beschikbaarheid van financiële middelen: vooralsnog lijkt het er op dat ook voor 2022 de WEB-middelen in die zin geoormerkt blijven dat zij besteed moeten worden aan dienstverlening in het kader van de WEB. De WEB-middelen worden in die zin dus niet vrij besteedbaar. Sinds 2018 is er volledige bestedingsvrijheid over de vorm (geen gedwongen winkelnering meer voor inkoop bij ROC's), onder de voorwaarde dat daarbij wordt voldaan aan de wettelijke standaarden voor volwasseneneducatie.

beleidsplan voor de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025. Waar specifiek alleen op de WEB van toepassing, wordt dat in dit beleidsprogramma expliciet vermeld.

Met betrekking tot het beleidsprogramma Laaggeletterdheid, en indirect dus ook voor het WEB-deel daarvan, is de opbouw gekozen om allereerst op analyse, doelen en ambities tot een gezamenlijk programma te komen. De verwachting is dat dit programma in Q3 2021 bestuurlijk wordt vastgesteld. Dit programma is vervolgens de opmaat voor een in co-creatie met de stakeholders op te stellen uitvoeringsprogramma. We verwachten dat dit uitvoeringsprogramma in Q4 2021 zal worden afgerond middels besluitvorming in de afzonderlijke colleges.

Waar in de eerdere cyclische beleidsplannen WEB op doelgroepen werd geprioriteerd, is een dergelijke prioritering nu (nog) niet aan de orde. Dit heeft ook te maken met de verbreding van de scope van puur de juridische werkelijkheid van de WEB naar het meer integrale begrip laaggeletterdheid. In het uitvoeringsprogramma wordt nader aangegeven langs welke prioriteiten en verdeelmethodieken de inzet van WEB-middelen voor de nieuwe programma-periode wordt georganiseerd.

Wel blijven de samenwerkende gemeenten in de regio Noord-Limburg er in ieder geval aan hechten om, mede vanuit hun doelstellingen op dit vlak, een samenhangende infrastructuur te organiseren en te borgen. Dit om de kwaliteiten en waarborgen van een formele infrastructuur in de eigen regio beschikbaar te hebben. Daarom willen wij met WEB-middelen ook structureel blijven investeren in een dergelijke infrastructuur.

Voor de gemeenten Bergen en Gennep betekent dit dat zij, mede vanwege hun situering aan de rand van een andere arbeidsmarktregio, ervoor opteren hun respectievelijke behoeften aan formele infrastructuur vanuit eigen kracht in te vullen.
De gemeenten Beesel, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Venlo en Venray geven de voorkeur eraan om hun gezamenlijke inspanningen daartoe te bundelen. Zij zijn, middels een in 2021 te doorlopen aanbestedingsprocedure, de opdracht tot gunning van formeel educatie-aanbod voor 2022-2025 aan het organiseren. Dit op basis van de in het vigerende WEB-beleidsplan benoemde uitgangspunten (die overigens goed aanvullen op de ambities en doelen die in dit bredere beleidsprogramma Laaggeletterdheid worden benoemd).

Voor alle aanbieders die in het kader van de WEB worden gecontracteerd geldt dat het aanbod moet voldoen aan de opleidingen educatie zoals opgenomen in WEB (artikel 7.3.1. lid 1 onder b t/m f). Voor formeel onderwijs gelden aanvullende eisen, namelijk dat gediplomeerd of gecertificeerd kan worden en dat toezicht op het onderwijs vanuit de inspectie plaats heeft.

3.2 Noord-Limburg

Onderzoeksbureau CINOP heeft in samenwerking met ECBO, ROA en Etil een dashboard ontwikkeld waarmee inzichtelijke gemaakt is wat het percentage laaggeletterden per gemeente of arbeidsmarktregio is. Dit wetenschappelijke onderzoek is uitgevoerd door diverse databestanden te combineren. Met als resultaat een dashboard waarmee gemeenten en arbeidsmarktregio's inzicht kunnen krijgen in de omvang van laaggeletterdheid en de specifieke doelgroepen.

De gegevens per doelgroep zijn in te zien op www.geletterdheidinzicht.nl. Volgens de website is in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg ongeveer 16 procent van de beroepsbevolking (leeftijd 16 tot 65 jaar) laaggeletterd. De beroepsbevolking van de zeven deelnemende gemeenten bedraagt in totaal 174.751 inwoners, ongeveer 28.000 inwoners hiervan zijn laaggeletterd.

Gemeente	Aantal Inwoners 16 – 65*	% laaggeletterde	Aantal laaggeletterden**
Beesel	8405	9%	750
Bergen	8246	15%	1200
Gennep	10471	15%	1600
Horst aan de Maas	27171	8%	2200
Peel en Maas	27516	9%	2500
Venlo	65006	23%	15.000
Venray	27936	15%	4200
Noord-Limburg	**174751**	**16%**	**28.000**

*Aantallen CBS 2020
**Getallen zijn afgerond, gaat om een schatting

De aantallen in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg laten uitersten zien. Het merendeel van de gemeenten scoort hoger dan het landelijke gemiddelde van 12%. De stedelijke omgeving, zoals de gemeente Venlo, scoort hoog op het aantal laaggeletterden. De landelijke gebieden zoals Horst aan de Maas, Peel en Maas en Beesel scoren beduidend lager. Met in de middenmoot de noordelijkste gemeenten van de arbeidsmarktregio Bergen, Gennep en Venray.

3.3 Laaggeletterdheid per doelgroep Noord-Limburg

De eerder verschenen rapporten over laaggeletterdheid geven gemeenten te weinig houvast om gericht beleid te maken. De groep laaggeletterden is namelijk een zeer diverse groep. We maken bij de inkoop van taaltrajecten onderscheid tussen NT1 (Nederlands als eerste taal) en NT2 (Nederlands als tweede taal). Daarnaast spelen er nog veel verschillende factoren bij het bereiken van laaggeletterden zoals werk, het motiveren van de doelgroepen en schaamte of ontkenning. Om tot een betere aanpak voor laaggeletterdheid te komen en beter aan te sluiten bij de doelgroepen is het noodzakelijk om de verschillende groepen te identificeren. Om te voldoen aan deze vraag heeft het Rijk gevraagd om een doelgroepenanalyse uit te voeren. De resultaten van de analyse zijn verwerkt in de website www.geletterdheidinzicht.nl. Op deze website kunnen doelgroep gegevens per gemeente worden ingezien. De aantallen en uitwerking van de doelgroepen voor de regio Noord-Limburg zijn in onderstaande tabel te vinden:

Doelgroep	Percentage van totaal	Aantal*
Nederlandse werkenden (50+) met gezin	18%	4900
Nederlandse niet-actieven (50+) met gezin	12%	3300
Nederlandse werkenden (30-50) jaar	8%	2200
Oudere Nederlandse singels (50+)	9%	2500

Jongeren (<30 jaar) zonder partner of kinderen	11%	3000
Migranten (30+) met partners en/of kinderen	26%	7100
Divers	16%	4400
Totaal	**100%**	**27.400**

*Getallen zijn afgerond, gaat om een schatting

Opvallend is dat minimaal 47% van de laaggeletterden een Nederlandse achtergrond heeft. De bovenstaande gegevens laten ook zien dat het merendeel van de laaggeletterden mee kan draaien in de maatschappij. Een grote groep is werkend en/of heeft een gezin. Ondanks hun lage geletterdheid, zijn ze in staat om te werken en een gezin te onderhouden.

4. Waar staan we?

Zowel in de regio als in de individuele gemeenten is de aanval op laaggeletterdheid al ingezet. Gemeenten in de arbeidsmarktregio zetten zich in om sociale en economische zelfredzaamheid te bevorderen, laaggeletterdheid te signaleren en de basisvaardigheden van hun inwoners te verbeteren door het inrichten van een basisinfrastructuur educatie aanbod. Dit doen we niet alleen. In Noord-Limburg werken we samen met bibliotheken, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere partners om het aantal laaggeletterden terug te dringen. Er gaat al veel goed maar er is zeker nog een verbeterslag te realiseren. Om voort te bouwen op wat er bestaat, aan te sluiten bij de laatste ontwikkelingen in de regio en om in kaart te brengen waar we naar toe willen moet inzichtelijk gemaakt worden welke regionale ontwikkelingen er spelen. Wat ging er goed de afgelopen tijd en hoe kunnen we dit door ontwikkelen? In dit hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

Lokale beleidsplannen/akkoorden

Enkele gemeenten in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg hebben beleid geformuleerd voor de aanpak van laaggeletterdheid. Sommige gemeenten hebben een taalakkoord geformuleerd, waarbij ingezet wordt op de kracht van het netwerk van lokale partners. In andere gevallen gaat het om een plan van aanpak of andere beleidsdocumenten waarin lokale doelstellingen worden geformuleerd. De samenwerkende partners in de Taalhuizen en Taalpunten spelen veelal een prominente rol bij het bereiken van de geformuleerde ambities en doelstellingen.

Taalhuizen/Taalpunten

In elke gemeente in de regio Noord-Limburg is een Taalhuis of Taalpunt actief. Hier kunnen laaggeletterden terecht met hun taalvraag en krijgen ze informatie over het beschikbare aanbod in hun omgeving. Het is dé plek voor iedereen die de Nederlandse taal beter wil beheersen. Het Taalhuis of Taalpunt is een organisatie die het aanbod voor het verkrijgen van basisvaardigheden voor inwoners bereikbaar maakt. De Taalhuizen en Taalpunten hebben zich de afgelopen jaren ontwikkeld en hebben hierdoor een andere rol gekregen. Een transitie van doorverwijzer naar een netwerkorganisatie is zichtbaar: de taalhuizen/-punten krijgen, naast het doorverwijzen van de taalvrager naar het meest passende aanbod, ook steeds meer de rol van netwerkorganisatie tussen de samenwerkende partners.

De Taalhuizen en Taalpunten zorgen samen met de partners dat het lesaanbod laagdrempelig en toegankelijk is voor de inwoners. De netwerkorganisaties in de regio zijn veelal een samenwerking tussen gemeenten, bibliotheken en andere (vrijwilligers)organisaties en taalaanbieders. De Taalhuizen en Taalpunten werken met deze partners samen om laaggeletterden te bereiken en naar een cursus te motiveren. Ook zetten zij in op bewustwording, het herkennen en bespreekbaar maken van de problematiek van laaggeletterdheid en daardoor het doorbreken van het taboe en de schaamte.

Volwasseneducatie

In 2016 is in de regio Noord-Limburg het ‘Regionaal Programma Volwassenen Educatie Noord-Limburg 2016-2017’ vastgesteld. Dit met de verwachting dat de regionale samenwerking per 2018 zou vervallen en het Educatiebudget zou worden overgeheveld naar de Algemene Uitkering per gemeente. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft in februari 2017 laten weten vooralsnog af te zien van de overheveling naar het gemeentefonds. Dit

betekent dat de regionale samenwerking (vooralsnog) verplicht blijft. Onder andere daarom is in de regio Noord-Limburg voor de periode van 2018 – 2019 en voor de periode 2020 – 2021 een nieuw Regionaal Programma Volwassenen Educatie opgesteld. In het vastgestelde programma van 2020 – 2021 is ingegaan op de laatste ontwikkelingen van het rijksbeleid, is teruggekeken op de ervaringen met de uitvoering van het programma van 2018 – 2019 en is voorgesteld het eerder ingezette beleid de komende jaren op hoofdlijnen te continueren en te anticiperen op de regionale aanpak laaggeletterdheid. In het programma zijn dezelfde prioritaire doelgroepen opgenomen als in het programma van 2016 – 2017, namelijk:

a. (Mogelijke) uitkeringsgerechtigden met een te laag taalniveau te laten participeren op de arbeidsmarkt;
b. Jongeren met of zonder uitkering met een te laag taalniveau, waardoor zij geen startkwalificatie kunnen behalen;
c. Inwoners met een te laag taalniveau te participeren in de maatschappij.

Vanaf 2020 is ook de doelgroep arbeidsmigranten expliciet benoemd. Bij het prioriteren van de doelgroepen is aangegeven dat andere doelgroepen ook de mogelijkheid moeten hebben om gebruik te maken van volwasseneneducatie, maar dat de schaarse middelen wel in deze volgorde worden ingezet. Vanaf 2022 moet een nieuw programma volwasseneneducatie worden vastgesteld, inclusief een samenwerkingsconvenant. Het programma volwasseneneducatie is opgenomen in dit beleidsprogramma (zie hoofdstuk 3.1). Dit omdat het onderdeel uitmaakt van de brede aanpak laaggeletterdheid. Ook lopen daarmee de beleidsperiodes gelijk en hoeft er op beide programma's maar één keer besluitvorming plaats te vinden in de zeven colleges (of gemeenten).

Gezondste regio

De acht (Mook en Middelaar neemt hier ook aan deel) verschillende gemeenten in de arbeidsmarktregio werken samen met partners aan een vitaal Noord-Limburg waar het prettig wonen is. Dit heeft zich vertaald in een regiovisie met daarin de ambitie om in 2040 de gezondste regio te zijn. Gezondheid is namelijk de verbindende schakel tussen de economische activiteiten en het sociaal maatschappelijk ecosysteem van de regio. Het zijn van de gezondste regio sluit aan bij de opgaven die Noord-Limburg kent omtrent laaggeletterdheid. De ambitie heeft zich vertaald in zes pijlers die te zien zijn in onderstaande afbeelding:

Figuur 1: Regiovisie Noord-Limburg 2040

Gemeentelijke foto's laaggeletterdheid

Als voorbereiding op het regionaal beleidsprogramma laaggeletterdheid Noord-Limburg is voor elke deelnemende gemeente een lokale 'foto' opgesteld. Deze foto's zijn samen met de gemeenten opgesteld en met ondersteuning van de Stichting Lezen en Schrijven. De foto's geven een beeld van waar elke gemeenten staat, met wie ze (mogelijk nog kunnen) samenwerken, de sterktes en zwaktes omtrent de aanpak van laaggeletterdheid en de doelstellingen en ambities.

Elke gemeente is gevraagd om voor de eigen gemeente doelstellingen en ambities te formuleren. Deze zijn input geweest voor het opstellen van de regionale visie en doelstellingen. In de bijlage zijn de lokale foto's bijgevoegd, de regionale foto is bijgevoegd op de volgende pagina.

Overige ontwikkelingen

In de regio Noord-Limburg zijn verschillende organisaties actief bezig om te zorgen dat de inwoners beschikken over voldoende basisvaardigheden om mee te kunnen doen aan de maatschappij. Hierbij gaat het zowel om projecten bij maatschappelijke– en vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven als ook om ontwikkelingen bij de deelnemende gemeenten, zoals het 10.000 talen plan voor arbeidsmigranten. Een voorbeeld van een ontwikkeling bij een vrijwilligersorganisaties is de 'ambachtenwerkplaats: een initiatief van Stichting Groenlicht in de gemeente Venlo om laaggeletterde NT-1ers op te sporen via het aanbieden van zogenaamde camouflagecursussen en workshops.

Laaggeletterdheid in beeld arbeidsmarktregio Noord-Limburg

Actorenanalyse

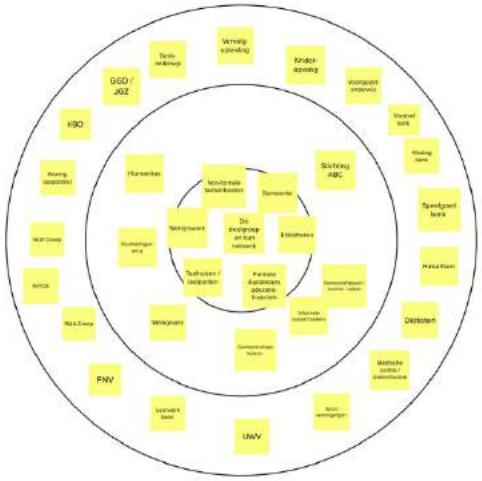

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: partners die nog betrokken zijn/kunnen worden

Belangrijke documenten

- Regiovisie Gezondste regio 2040
- Gezondste regio 2025
- WEB Regionaal Programma Volwassenen Educatie

Cijfers laaggeletterdheid

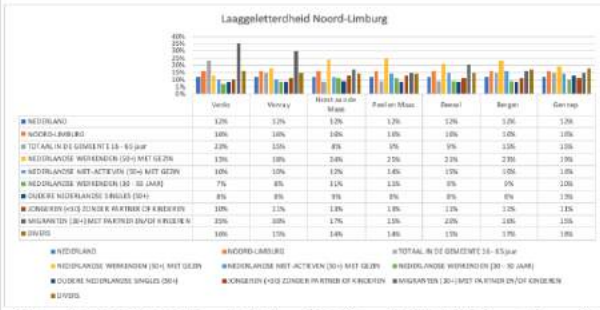

	Venlo	Venray	Horst aan de Maas	Peel en Maas	Beesel	Bergen	Gennep
NEDERLAND	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%
NOORD-LIMBURG	16%	16%	16%	16%	16%	16%	16%
TOTAAL IN DE GEMEENTE 16 - 65 jaar	23%	15%	8%	9%	9%	13%	13%
NEDERLANDSE WERKENDEN (50+) MET GEZIN	13%	18%	24%	25%	23%	23%	19%
NEDERLANDSE MET-ACTIEVEN (50+) MET GEZIN	10%	10%	12%	14%	15%	10%	10%
NEDERLANDSE WERKENDEN (30 - 50 JAAR)	7%	8%	11%	13%	9%	9%	10%
OUDERE NEDERLANDSE SINGLES (50+)	8%	8%	9%	9%	8%	8%	9%
JONGEREN (<30) ZONDER PARTNER OF KINDEREN	10%	11%	13%	13%	13%	12%	11%
MIGRANTEN (30+) MET PARTNER EN/OF KINDEREN	23%	20%	17%	15%	20%	18%	15%
DIVERS	10%	15%	14%	14%	15%	17%	16%

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van de arbeidsmarktregio Noord-Limburg, dit bedraagt 174.751. In totaal heeft de arbeidsmarktregio Noord-Limburg 274.758 inwoners (7 deelnemende gemeenten). In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg is gemiddeld 16% van de beroepsbevolking laaggeletterd, met uitschieters van 23% tot onder het landelijk gemiddelde (12%) van 8%. Het aantal laaggeletterde in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg ligt op ongeveer 28.000 inwoners.

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Kennisuitwisseling tussen de gemeenten Goede samenwerking gemeenten vanuit het regionale WEB-overleg Sterke gemeenschapszin in de regio Gezamenlijke inkoop van formele educatie	Beperkte ambtelijk capaciteit Ontbreken van een goed meetinstrument
Kansen	**Bedreigingen**
Integrale benadering met andere beleidsterreinen Nieuwe wet inburgering Start Regionale Mobiliteits teams Inzet van screenings-monitoringsinstrumenten 10.000 talen plan Sterke samenwerking tussen bibliotheken in de regio Sociale Agenda (Provincie Limburg) Mogelijk middelen beschikbaar voor basistrainingen vrijwilligers	Ontbreken van regionaal beleidsprogramma Ontbreken voldoende financiële middelen, o.a WEB middelen Onderlinge afstanden gemeenten en platteland

Visie arbeidsmarktregio Noord-Limburg

In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg doet iedere inwoner naar eigen vermogen mee. We bieden samen met onze partners ondersteuning aan alle inwoners, van jong tot oud. Deze ondersteuning is **laagdrempelig,** en **dicht bij de inwoner**; in de eigen buurt, wijk, (dorps)kern of op het werk.

De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het investeren in de basisvaardigheden en het voorkomen van laaggeletterdheid van alle inwoners waarbij we uitgaan van: **het beheersen van de lees- en schrijf-, reken- en digivaardigheden, zelfredzaamheid en samenredzaamheid.**

Doelstellingen arbeidsmarktregio Noord-Limburg

1. Er wordt een monitoringssysteem ingevoerd, die de inspanningen en ontwikkelingen rondom laaggeletterdheid in de komende jaren inzichtelijk en verantwoordbaar maakt. Vervolgens wordt de beoogde outcome en output gekwantificeerd en gekwalificeerd;
2. We hebben zowel de NT1 als NT2 doelgroep (beter) in beeld en zorgen voor een passend aanbod bij het verbeteren van basisvaardigheden;
3. Om de doelgroep nog beter te bereiken en te ondersteunen, versterken en intensiveren we de samenwerking met organisaties en bedrijven;
4. We faciliteren de Taalakkoorden, Taalhuizen, Taalpunten en werkgevers bij het terugdringen van laaggeletterdheid;
5. Samen met partners werken we er aan dat geletterdheid een continu thema van aandacht blijft;
6. We leren in regionaal verband van elkaar om aan geletterdheid te werken.

5. Wat gaan we doen?

De afgelopen jaren is al veel geïnvesteerd in de aanpak van laaggeletterdheid. In de regio zijn verschillende Taalhuizen en Taalpunten opgericht, werken partners intensief samen bij de bestrijding van laaggeletterdheid en wisselen we kennis uit tussen de verschillende gemeenten. Met dit beleidsprogramma willen we er nog meer voor zorgen dat iedereen mee kan doen in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg. Het beheersen van de Nederlandse taal en het beheersen van basisvaardigheden is daarvoor een cruciale voorwaarde. In dit hoofdstuk beschrijven we de visie van de arbeidsmarktregio en de doelstellingen.

We zetten ons in voor de laaggeletterde inwoners en willen ervoor zorgen dat ze hun dromen waar kunnen maken. Enkele dromen die verteld zijn door de doelgroep:

- *"Ik wil leren lezen en schrijven om later een boek te schrijven over mijn verleden."*
- *"Ik wil graag mijn rijbewijs halen."*
- *"Ik wil mijn kinderen helpen met school en mijn eigen bakkerij beginnen."*

5.1 Visie aanpak laaggeletterdheid

De arbeidsmarktregio Noord-Limburg staat voor verschillende uitdagingen. We moeten werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid, het tijdig signaleren en het beter bereiken van de doelgroep. Dit middels een integrale aanpak die verbonden is met de belangrijke aspecten van het dagelijks leven van de laaggeletterde. In dit programma beschrijven we hoe we de gezamenlijke visie en doelstellingen behalen.

Met het regionale programma zetten we in op het delen van kennis, doen we gezamenlijk ervaring op en kunnen we onze inzet en acties en de daarbij behorende resultaten vergelijken. Op deze manier zorgen we ervoor dat we als regio een nog beter aanbod voor de ontwikkeling van basisvaardigheden kunnen faciliteren. Dit is vertaald in de volgende visie voor de arbeidsmarktregio Noord-Limburg:

In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg doet iedere inwoner naar eigen vermogen mee. We bieden samen met onze partners ondersteuning aan *alle* inwoners, van jong tot oud. Deze ondersteuning is **laagdrempelig,** en **dicht bij de inwoner**; in de eigen buurt, wijk, (dorps)kern of op het werk.

De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het investeren in de basisvaardigheden en het voorkomen van laaggeletterdheid van alle inwoners waarbij we uitgaan van: **het beheersen van de lees- en schrijf-, reken- en digitale vaardigheden, zelfredzaamheid en samenredzaamheid.**

In Noord-Limburg doet iedereen ertoe en ondersteunen we dat iedereen actief mee kan doen. In onze samenlevingen helpen we elkaar en als lokale overheden werken we daarom aanvullend samen met partners. We organiseren dat iedereen de kans krijgt en neemt om te werken aan zijn of haar eigen ontwikkeling, ook van geletterdheid. Dit doen we door dicht bij de inwoner te blijven, zowel in overdrachtelijke zin (laagdrempelig) als in fysieke zin (in de eigen buurt, wijk, kern of op het werk). Als regio delen wij kennis en kunde met elkaar en laten

wij zien een vitale en lerende regio te zijn, een regio waarin naast verschillen ook veel overeenkomsten zijn.

We beseffen dat voor meedoen in onze samenleving het nodig is dat taal, reken- en digitale vaardigheden op een afdoende niveau beheerst worden. En dat degenen die daar niet in slagen of niet meer in slagen het moeilijker hebben om mee te komen. Daarom investeren wij breed en vraaggericht in het verbeteren, ontwikkelen en onderhouden van deze basisvaardigheden zodat eenieder zich geholpen en uitgedaagd voelt om naar vermogen mee te doen.

5.2 Doelen laaggeletterdheid Noord-Limburg

De visie vertaalt zich naar een zestal doelstellingen. Dit zijn de hoofdlijnen voor het regionale beleid voor de komende jaren. In het regionale uitvoeringsprogramma wordt dieper ingegaan op hoe we dit gaan doen en welke middelen ingezet gaan worden. In Noord-Limburg gaan we de komende jaren inzetten op de volgende doelen:

1. **Er wordt een monitoringssysteem ingevoerd, dat de inspanningen en ontwikkelingen rondom laaggeletterdheid in de komende jaren inzichtelijk en verantwoordbaar maakt. Vervolgens wordt de beoogde outcome en output gekwantificeerd en gekwalificeerd.**
   Momenteel ontbreekt een goed en volledig meetinstrument om alle inspanningen rondom laaggeletterdheid inzichtelijk te maken. Samen met taalaanbieders, taalhuizen en andere partners selecteren we een meetinstrument waarmee we zowel onze kwalitatieve en kwantitatieve doelen kunnen meten. We stemmen met de partners af welke informatie nodig is om de inspanningen in kaart te brengen.

2. **We hebben zowel de NT1 als NT2 doelgroep (beter) in beeld en zorgen voor een passend aanbod bij het verbeteren van basisvaardigheden.**
   Schaamte zorgt ervoor dat mensen hun laaggeletterdheid verbergen. Hierdoor is het vinden en motiveren van de doelgroep lastig. Elke gemeente kent andere doelgroepen. Daarom is lokaal en subregionaal maatwerk nodig om de doelgroep op de juiste manier te bereiken. Ondanks de verschillen tussen gemeenten kunnen we wel van elkaar leren. We zetten dan ook in op kennisuitwisseling bij het bereiken van de doelgroepen.

   Door het vaststellen van een monitoringssysteem, de nog betere samenwerking met partners en het uitwisselen van kennis zorgen we dat het aanbod beter afgestemd is op de vraag. Ook hier zetten we in op lokaal en subregionaal maatwerk en leren we van elkaar.

3. **Om de doelgroep nog beter te bereiken en te ondersteunen, versterken en intensiveren we de samenwerking met organisaties en bedrijven.**
   Belangrijk en onmisbaar bij de aanpak van laaggeletterdheid zijn de werkgevers. Het merendeel van de laaggeletterden heeft een baan. Het missen of onvoldoende beheersen van basisvaardigheden kan invloed hebben op het functioneren van werknemers. Denk hierbij aan het niet begrijpen van veiligheidsprotocollen of het niet meer mee kunnen doen door digitalisering.

Werkgevers hebben dan ook baat bij het versterken van de basisvaardigheden van hun werknemers. Ze kunnen een signalerende en/of begeleidende rol hebben bij het tegengaan van laaggeletterdheid. Deze rol kunnen andere organisaties en personen ook hebben, denk bijvoorbeeld aan huisartsen.

Werkgevers, maatschappelijke organisaties en onderwijs hebben dan ook een belangrijke rol bij de aanpak van laaggeletterdheid. We gaan daarom inzetten op het versterken en intensiveren van de samenwerking. We willen, als regio, ervoor zorgen dat laaggeletterdheid op de 'agenda' staat en blijft staan, werkgevers en organisaties informeren en stimuleren we over de mogelijkheden rondom de aanpak van laaggeletterdheid.

4. **We faciliteren de Taalakkoorden, Taalhuizen, Taalpunten en werkgevers bij het terugdringen van laaggeletterdheid.**
   We realiseren ons dat de Taalhuizen, Taalpunten en werkgevers onmisbaar zijn bij het terugdringen van laaggeletterdheid. Op lokaal niveau zijn enkele taalakkoorden ondertekend, waarin afspraken over gedeelde ambities en gezamenlijke plannen zijn vastgelegd. We faciliteren zo goed mogelijk deze belangrijke partners. Dit doen we door eerst, op lokaal niveau, op te halen waar behoefte aan is. In het uitvoeringsplan geven we hier verder invulling aan.

5. **Samen met partners werken we er aan dat geletterdheid een continu thema van aandacht blijft.**
   Om een effectieve en duurzame aanpak van laaggeletterdheid te realiseren is het van belang om continu aandacht te blijven geven aan het thema. Zowel binnen de gemeenten als bij de partners. De effecten van laaggeletterdheid zijn namelijk voelbaar in de hele maatschappij. Als regio zorgen we ervoor dat het thema zowel ambtelijk als bestuurlijk op de agenda staat en blijft staan en dat hier voldoende capaciteit voor is. Daarnaast mobiliseren we zoveel mogelijk partners bij de inzet op geletterdheid. We voorkomen dat mensen laaggeletterd worden en uitvallen in de maatschappij.

6. **We leren in regionaal verband van elkaar om aan geletterdheid te werken.**
   De aanpak van laaggeletterdheid vraagt in veel gevallen om een lokaal maatwerk. Successen delen we met elkaar, zodat we van elkaar leren. De ervaringen van lokale ontwikkelingen van bijvoorbeeld pilots delen we met elkaar.

De bovenstaande doelstellingen werken we verder uit in het uitvoeringsprogramma. Dit programma start in 2022 en wordt jaarlijks geactualiseerd. In dit programma beschrijven we hoe we de doelstellingen bereiken.

5.3 We zetten in op intensieve regionale samenwerking

Laaggeletterdheid stopt niet bij de gemeentegrens. In de arbeidsmarktregio werken we intensief samen met zeven gemeente om de basisvaardigheden van inwoners te verbeteren. Met dit beleidsprogramma versterken we de aanpak van laaggeletterdheid, zowel lokaal als bovenlokaal. We zorgen voor een duurzame samenwerking om laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken. We leren van elkaar, ondersteunen elkaar en formuleren regionale doelstellingen. Uitgangspunt is dat we de aanpak zoveel mogelijk lokaal organiseren

en samenwerken op onderwerpen die we niet alleen kunnen realiseren. We werken samen als dit efficiënter en doelmatiger is en we laten elkaar los als dat beter past.

Uitgangspunt van het Rijk is dat elke arbeidsmarktregio, onder regie van de contactgemeente, aan de slag gaat met een eigen ambitieus plan. Naast de inhoudelijke voordelen van samenwerking stuurt het Rijk ook op de (boven)lokale regie vanuit gemeenten.

We gaan in de arbeidsmarktregio meer samenwerken op de aanpak van laaggeletterdheid. Hierbij zetten we vooral in op bovenlokale thema's: een gezamenlijke werkgeversbenadering, verbinding maken met de zorg/GGD, monitoring, een gezamenlijke voorlichtingscampagne en deskundigheidsbevordering. In het uitvoeringsprogramma werken we deze ambities verder uit.

5.4 Integraal laaggeletterdheid aanpakken

In de arbeidsmarktregio Noord-Limburg is, samen met onze partners, de aanval op laaggeletterdheid ingezet. In hoofdstuk 4 is beschreven we welke belangrijke ontwikkelingen op dit moment spelen die bijdragen en/of invloed hebben op de aanpak van laaggeletterdheid. Het is bijna onmogelijk om alle ontwikkelingen van zowel de partners als van de zeven deelnemende gemeenten te beschrijven. Voor de doorontwikkeling en het bewaken van de continuïteit op het thema is het noodzakelijk om de verbinding te zoeken met het brede sociaal domein, maar ook met externe partners zoals het bedrijfsleven, huisartsen en andere organisaties. In de regio kiezen we daarom voor een integrale aanpak van laaggeletterdheid.

We willen ervoor zorgen dat de aanpak van laaggeletterdheid in iedere gemeente in de arbeidsmarktregio Noord-Limburg verbonden is het met het gemeentelijke beleid voor het brede sociale domein. We leggen de verbinding met de volgende relevante thema's die bij kunnen dragen aan de integrale aanpak van laaggeletterdheid:

- Werk & Inkomen
- Onderwijs (waaronder VVE en VSV)
- Gezondheid
- Welzijn
- WMO

We beseffen ons dat laaggeletterdheid vaak samenhangt met andere problemen. We werken aan een integrale aanpak waarbij we de verbinding leggen met de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), het peuterprogramma en het voortijdig schoolverlaten beleid (VSV).
Als een kind met een taalachterstand op school komt, dan leert het moeizamer lezen en schrijven dan een kind dat thuis wel de kans heeft gehad om deze vaardigheden te ontwikkelen. Via kinderopvangcentra en scholen stimuleren we kinderen om zich zo vroeg mogelijk te kunnen ontwikkelen. Door de verbinding te leggen met het VVE, VSV en het peuterprogramma doorbreken we de vicieuze taalcirkel. Daarnaast leggen we de verbinding met de Wet Educatie en Beroepsonderwijs, het Loket Leren en Werken en de nieuwe Wet Inburgering. Elke gemeente bepaalt in de lokale uitvoeringsplannen hoe uitvoering gegeven wordt aan deze integrale aanpak. Hier leren we van elkaar en delen we informatie over succesfactoren.

5.5 Verhalen uit de praktijk

In hoofdstuk 2.5 is beschreven hoe dit beleidsprogramma tot stand gekomen is. In dit programma komen verschillende verhalen en uitspraken terug van inwoners uit onze regio die moeite hebben met lezen en schrijven en die deelnemen aan taallessen. In deze paragraaf vertellen we verhalen van werkgevers, taalambassadeurs, deelnemers aan taalcursussen en van een huisarts. Door middel van interviews hebben we deze informatie bij betrokkenen opgehaald. Deze informatie kan als input en inspiratie dienen voor het beleidsprogramma en het op te stellen uitvoeringsprogramma.

C3 Living

De aanpak van C3 Living uit Panningen, een bouwbedrijf waar vakmensen samenwerken met mensen die een inhaalslag maken op de arbeidsmarkt, is verteld door Joep Gubbels. Het is een mooi voorbeeld van een integrale aanpak waarbij verschillende partners samenwerken: werkgever, maatschappelijke organisaties en het Taalpunt. Joep geeft aan dat zij het een maatschappelijke verantwoordelijkheid zien om als bedrijf waarde toe te voegen aan mensen (medewerkers) en de samenleving in samenhang met een gezond bedrijfsbelang.

> “Binnen C3-living zijn vele verschillende nationaliteiten werkzaam, vooral statushouders die na een succesvolle stageperiode bij C3 Living in loondienst komen. Bijzonder daarbij is dat een (groot) aantal van deze medewerkers, naast de een uitdaging die zij hebben op de Nederlandse taal, ook andere inhaalslagen willen maken op het gebied van technische en/of sociale vaardigheden.
>
> Wij investeren in onze medewerkers, vooral in de praktijk. We werken met vakmensen die als buddy fungeren voor deze collega's. Daarnaast werken we samen met Taalpunt, Gilde Opleidingen en Werkvloertaal om de Nederlandse taal te trainen op de werkvloer.’

Sectorinstituut transport en Logistiek

Sectorinstituut Transport en Logistiek (STL) erkent dat in de sector transport en logistiek veel mensen werken die laaggeletterdheid zijn. Om bedrijven in de sector te ondersteunen en te stimuleren bij de aanpak van laaggeletterdheid bieden ze ondersteuning. In drie stappen, namelijk: herkennen, bespreken en stimuleren van laaggeletterdheid, hopen ze laaggeletterden en hun werkgevers te ondersteunen. Het sectorinstituut werkt met verschillende partners samen, verwijst werkgevers naar de mogelijkheden en informeert over de beschikbare subsidie voor activiteiten gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid.

Taalambassadeurs Noord-Limburg

Taalambassadeurs zijn (oud-cursisten) die vanuit hun eigen ervaringen – van bestuurders tot taalcursisten – duidelijk maken hoe ingewikkeld het leven kan zijn als je de basisvaardigheden onvoldoende beheerst. Zij zijn vertegenwoordigd in Stichting ABC. In Noord-Limburg werkt deze stichting hard aan het doorbreken van het taboe rondom laaggeletterdheid. Ze willen het probleem zichtbaar maken. Dit is volgens hen een van de moeilijkste uitdagingen. De doelgroep vinden, bereiken en over de drempel te trekken om taallessen te gaan volgen blijft een uitdaging.

De stichting, met haar ambassadeurs, komt graag in contact met de gemeente om samen op te trekken en ideeën te delen over de aanpak van laaggeletterdheid. Het volgende verhaal is verteld door een van de taalambassadeurs:

"Al die jaren heb ik mijn laaggeletterdheid verborgen kunnen houden. Op werk, in de bouw, kon ik mee. Ik liet mijn vriendin de verslagen schrijven. Totdat iemand het verslag meteen nodig had. Het ging niet meer, ik viel door de mand. Mijn werkgever heeft mij geholpen met een plan.

Ik kon naar taalles, ik was gek als ik dit niet zou doen. Ik ben 3 keer naar taalles toegegaan zonder naar binnen te durven. De derde keer liep ik tegen de secretaresse op en moest ik wel. Nu heb ik geen hulp meer nodig. Ik kan zelf mailen en schrijven. Ik ben doorgegroeid in mijn functie."

Huisarts

Huisartsen kunnen een belangrijke rol hebben bij het signaleren van laaggeletterdheid. In gesprek met een huisarts wordt de complexiteit over laaggeletterdheid bevestigd. Huisartsen hebben niet altijd de tijd en ruimte om diep op het probleem in te gaan. Informatie over bijvoorbeeld het aanbod van laaggeletterdheid moet letterlijk naar de huisartsen gebracht worden. Het proces om bij de gemeente de juiste personen te vinden en te bereiken wordt als omslachtig en ingewikkeld ervaren. Eén duidelijke contactpersoon en aanspreekpunt zou hierin kunnen helpen. Begeleiding voor de cliënt zodat iemand op de goede plek terecht komt ontbreekt. Een aanspraakpunt, het liefst binnen de muren van de praktijk, wordt als een gemis ervaren.

6. Financiën & risico's

WEB-middelen

Om een passend opleidingsaanbod basisvaardigheden te realiseren stelt het Rijk jaarlijks 60 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten in de 35 arbeidsmarktregio's. Dit op basis van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs. De middelen worden middels een specifieke uitkering toegekend aan de contactgemeenten. Het geld is 'geoormerkt' en mag alleen gebruikt worden voor volwasseneneducatie. De gemeente Venlo is budgetbeheerder voor de arbeidsmarktregio Noord-Limburg.

De contactgemeente van de arbeidsmarktregio, de gemeente Venlo, levert gegevens aan het Rijk over de uitgaven in het kader van de specifieke uitkering volwasseneducatie. Nadere uitwerking hiervan vindt u in hoofdstuk 3.1

In 2021 is dit bedrag voor de gehele arbeidsmarktregio € 879.819,-. De verdeling is als volgt:

Gemeente	Bedrag in euro's
Beesel	38.631,00
Bergen	30.141,00
Gennep	38.810,00
Horst aan de Maas	94.430,00
Peel en Maas	99.561,00
Venlo	436.772,00
Venray	141.474,00
Totaal	€ 879.819,00

Dit bedrag wordt bijna jaarlijks geïndexeerd, waardoor het bedrag elk jaar iets toeneemt.

Decentralisatie uitkering

In aanvulling op de WEB-middelen krijgen de 35 WEB-contactgemeenten extra middelen via de 'decentralisatie uitkering'; dit is door het rijk toegezegd voor de periode van 2020 tot 2024. Deze middelen komen voort uit de bestuurlijke afspraken met de VNG van september 2019. De extra middelen zijn bedoeld voor zowel proces als uitvoering van de aanpak van laaggeletterdheid.

In 2021 is dit bedrag voor de gehele arbeidsmarktregio € 128.302,-. De verdeling is als volgt:

Gemeente	Bedrag in euro's
Beesel	1.243,00
Bergen	970,00
Gennep	1.248,00
Horst aan de Maas	3.038,00
Peel en Maas	3.203,00
Venlo	114.050,00
Venray	4.551,00
Totaal	€ 128.302,00

6.1 Risico's

In het ongevraagde advies van de UNESCO Leerstoel Volwasseneneducatie[18] wordt gesteld dat de huidige Nederlandse infrastructuur van volwasseneneducatie ontoereikend is om aan de internationale afspraken te kunnen voldoen. Het ontbreken van voldoende financiële middelen is een belangrijke factor bij het niet halen van de afspraken. Landen in Noordwest-Europa investeren dubbel zoveel geld in volwasseneneducatie in vergelijking tot Nederland. Gemeenten komen door het ontbreken van voldoende financiële middelen in de knel bij de uitvoer van trajecten voor het verbeteren van de basisvaardigheden. Doelstellingen en ambities kunnen niet gerealiseerd worden zonder voldoende financiële middelen. De keuze voor meer middelen is doorgeschoven naar het volgende kabinet. Op dit moment ontbreken regionale afspraken over de verdeling van de aanvullende rijksmiddelen. Om te voorkomen dat we incidenteel en reactief ingaan op eventuele toekomstige middelen, stellen we voor om ervan uit te gaan dat toekomstige middelen in beginsel voor 15% worden ingezet op de bovenlokale inspanningen ten behoeve van de aanpak laaggeletterdheid. De inzet op of verdeling van de overige 85% van de middelen, is dan ter nadere gezamenlijke invulling.

Naast het ontbreken van financiële middelen vormt ook de beschikbare ambtelijke capaciteit een risico voor het uitvoeren van dit beleidsprogramma en uitvoeringsprogramma. Door de beperkte capaciteit binnen de ambtelijke organisaties moeten er keuzes gemaakt worden. Dit kan mogelijk gevolgen hebben voor de aanpak van laaggeletterdheid. Gemeenten zouden kunnen overwegen om gezamenlijke capaciteit in te zetten of vrij te maken voor de aanpak van laaggeletterdheid.

[18] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/07/08/bijlage-advies-noodzaak-van-volwasseneneducatie-voor-iedereen-van-unesco-leerstoel-volwasseneneducatie

7. Monitoring & evaluatie

Als arbeidsmarktregio zetten we in op onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring. Dit sluit aan bij de wens van de Rijksoverheid voor meer monitoring van de resultaten van de WEB middelen. De deelnemende gemeenten leveren gegevens en informatie aan het Rijk voor de landelijke monitor laaggeletterdheid[19]. De landelijke monitor bestaat uit de volgende componenten:

a. Kwalitatieve monitor naar de inhoud en uitvoering van de regionale programma's laaggeletterdheid, uitgevoerd door een onafhankelijk landelijk bureau;
b. Kwantitatieve gegevens over het aantal deelnemers (inclusief een beperkte set deelnemersgegevens, waaronder in elk geval geslacht en leeftijdscategorie) en type activiteiten van tenminste het aanbod dat valt onder de definitie van educatie-opleidingen in de Wet educatie en beroepsonderwijs. Daarnaast worden van de formele en non-formele trajecten tenminste het aantal afgeronde trajecten en het aantal behaalde diploma's geteld. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een landelijk format. Dit wordt in het najaar van 2019 door Rijk en gemeenten ontwikkeld met ondersteuning van de European Structural Reform Support Service.
c. Op basis van een representatieve steekproef per regio, inzicht in de opbrengst van tenminste het formele en non-formele (type 1) educatie-aanbod in termen van niveauverhoging of vergroting van sociale inclusie en arbeidsmarktparticipatie bij de deelnemers.

Vanaf 2022 vindt de gegevenslevering elk jaar plaats. Gegevens worden uiterlijk 15 juni van het jaar volgend op het jaar waarover wordt gerapporteerd beschikbaar gesteld.

Regionale en lokale monitoring

Naast het aanleveren van informatie voor de landelijke monitor gaan we als arbeidsmarktregio op zoek naar manieren waarop we de inspanningen omtrent laaggeletterdheid zowel lokaal als regionaal kunnen meten. We stemmen in de regio af op welke manier de voortgang wordt gemonitord, welke informatie nodig is en welke doelstellingen we willen bereiken. Op deze manier willen we het aanbod beter afstemmen op de vraag, leren we van elkaar en monitoren we onze inspanningen.

Monitoring & evaluatie uitvoeringsprogramma

In het uitvoeringsprogramma gaan we werken volgens de principes van de PDCA-cyclus, ook wel de Deming Cirkel genoemd. De PDCA-cyclus bestaat uit 4 stappen: Plan, Do, Check, Act en biedt een goed uitgangspunt om een proces van continue verbetering te stimuleren. Met dit beleidsprogramma beschrijven we waar we als regio gezamenlijk naar toe willen. We hebben de visie vastgesteld en doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen vertalen we in het uitvoeringsprogramma naar SMART-doelstellingen. In dit uitvoeringsprogramma geven we ook invulling aan hoe we de doelstellingen gaan bereiken (Plan & Do).

[19] Het Rijk gebruik deze term zelf maar die term dekt de lading niet. Het gaat hier namelijk alleen om het meten van het aantal trajecten dat wordt bekostigd uit het WEB budget.

Om op de juiste manier te evalueren is het belangrijk om helder te krijgen wat we willen evalueren. Dit formuleren we in het uitvoeringsprogramma. De acties die hieruit voortvloeien evalueren we jaarlijks (Check). Op deze manier kunnen we tijdig bijsturen om de resultaten alsnog te bereiken (Act). We bepalen welke kwantitatieve en kwalitatieve informatie nodig is en welk meetinstrument we gaan gebruiken.

8. Bijlage

Bijlage 1

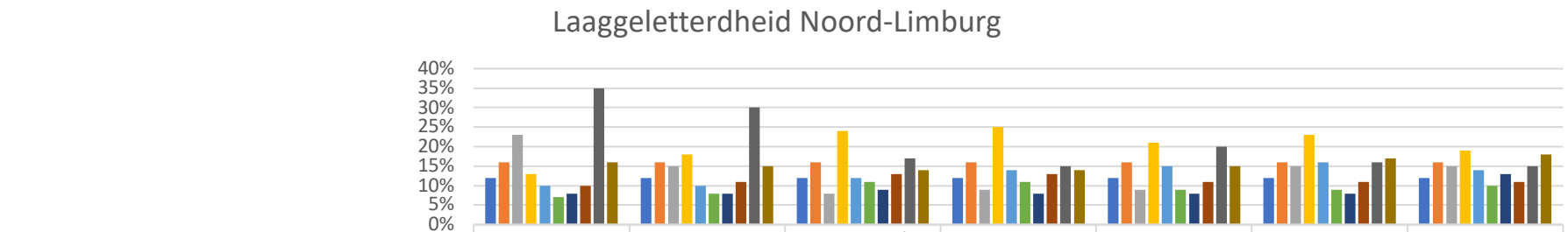

	Venlo	Venray	Horst aan de Maas	Peel en Maas	Beesel	Bergen	Gennep
NEDERLAND	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%
NOORD-LIMBURG	16%	16%	16%	16%	16%	16%	16%
TOTAAL IN DE GEMEENTE 16 - 65 jaar	23%	15%	8%	9%	9%	15%	15%
NEDERLANDSE WERKENDEN (50+) MET GEZIN	13%	18%	24%	25%	21%	23%	19%
NEDERLANDSE NIET-ACTIEVEN (50+) MET GEZIN	10%	10%	12%	14%	15%	16%	14%
NEDERLANDSE WERKENDEN (30 - 50 JAAR)	7%	8%	11%	11%	9%	9%	10%
OUDERE NEDERLANDSE SINGLES (50+)	8%	8%	9%	8%	8%	8%	13%
JONGEREN (<30) ZONDER PARTNER OF KINDEREN	10%	11%	13%	13%	11%	11%	11%
MIGRANTEN (30+) MET PARTNER EN/OF KINDEREN	35%	30%	17%	15%	20%	16%	15%
DIVERS	16%	15%	14%	14%	15%	17%	18%

Bijlage 2

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Venray

Actorenanalyse

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten Venray

- Coalitie akkoord 2018 - 2022
- Kadernota sociaal domein
- Taalakkoord 2019 - 2021
- Armoedebeleid
- Samenwerkingsafspraken Stichting Lezen en Schrijven

Cijfers laaggeletterdheid

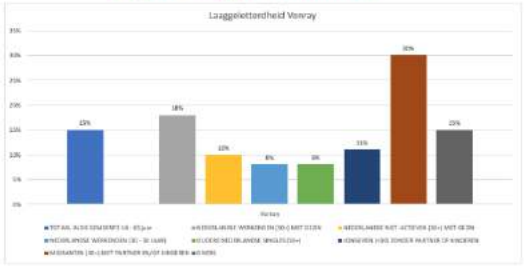

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Venray, dit bedraagt 27.936 inwoners. In totaal heeft de gemeente Venray 43.614 inwoners. In de gemeente Venray is 15% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 4.200 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Betrokkenheid partners en gemeente bij Taalakkoord	Integrale aanpak laaggeletterdheid ontbreekt
	Ambtelijke capaciteit
Kansen	**Bedreigingen**
Implementatie e-learning in Venray Academy	Budget Taalakkoord
Nieuwe wet inburgering	Gezonde school in de wijk
Financiën sociaal domein	
Project Bruske	Ambtelijk enthousiasme rondom thema
VVE beleid	Nieuwe coördinator Taalhuis

Doelstellingen gemeente Venray

1. Door in te zetten op taalvaardigheid en digitale vaardigheden zorgen we ervoor dat iedereen mee kan doen in Venray.

Ambities gemeente Venray

1. Erkennen en herkennen van laaggeletterdheid;
2. Als organisatie op een begrijpelijke manier communiceren;
3. Afstemmen van het aanbod op de behoefte;
4. Een integrale aanpak omtrent laaggeletterdheid realiseren.

Welkom bij Gemeente Venray

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Venlo

Actorenanalyse

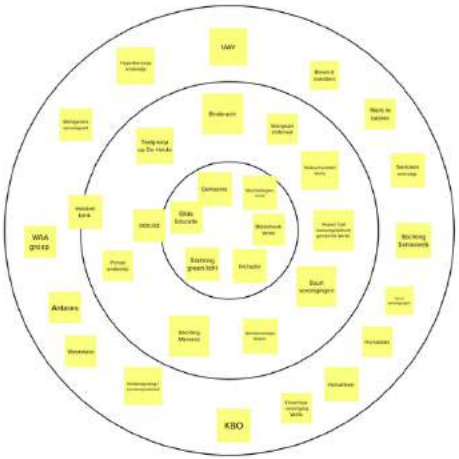

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten Venlo

- Beleidskader maatschappelijk domein 2021 - 2025 (Talentenacademie & variëren naar vermogen)
- Coalitie akkoord 2018 - 2022
- Programmabegroting 2020 - 2030 & 2021 - 2024
- Kadernota 2020 & 2021
- Aanvalsplan laaggeletterdheid 2017
- Aanpak laaggeletterdheid (RIB)
- Beleidskader armoede en schulden

Cijfers laaggeletterdheid

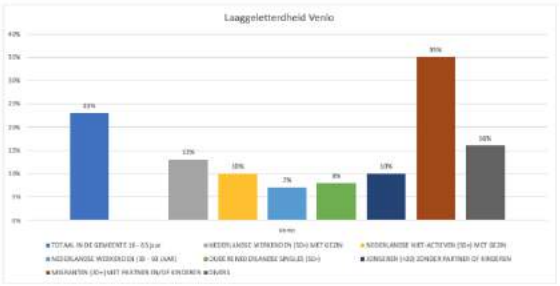

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Venlo, dit bedraagt 65.006 inwoners. In totaal heeft de gemeente Venlo 101.802 inwoners. In de gemeente Venlo is 23% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 15.000 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes

- Laaggeletterdheid zit in het Beleidskader Maatschappelijk Domein (april 2021)
- Bestuurlijk ambities liggen hoog
- Veel betrokken partijen (zowel formeel als non-formeel)
- Breed plan omtrent onderwijsachterstanden

Zwaktes

- Samenwerking beter afstemmen
- Vertaling van ambities naar concrete acties is een uitdaging
- Ambtelijke capaciteit

Kansen

- Ambachten werkplaats
- Link gezondste regio
- Bedrijfsleven betrekken
- Signaleren team werk & inkomen
- Duidelijk doelgroepen formuleren
- Pilot gezinsaanpak
- Project Taal Kansengelijkheid
- Benutten burgerkracht
- Integraliteit in het sociaal domein
- Talentenacademie

Bedreigingen

- Financiële middelen vanuit het Rijk en gemeenten nemen verder af en/ of zijn niet structureel gegarandeerd. Hierdoor staan de samenwerking en verhoudingen tussen onderlinge participerende partijen onder druk

Doelstellingen gemeente Venlo

Iedereen in Venlo doet naar vermogen vitaal en zelredzaam mee.

Onder het motto van een leven lang ontwikkelen en 'Venlo Leert' zetten we in op een integrale aanpak voor een 'geletterd' Venlo.

Dit draagt bij aan Fier op Venlo: een stad van actieve- en ontwikkelende inwoners en gemeenschappen.

Ambities gemeente Venlo

1. Kinderen en jongeren komen geletterd van school en blijven daarna ook geletterd (preventie);
2. De vraag / behoefte naar scholing basisvaardigheden boven tafel krijgen en op basis daarvan beschikbaarheid van passende scholing basisvaardigheden voor elke inwoner;
3. Bereiken van meer inwoners met Nederlands als 1ste taal (nt-1ers);
4. Een integrale ontwikkeling 'geletterdheid' die aansluit op het gedachtegoed van positieve gezondheid;
5. Een leven lang leren geldt ook voor basisvaardigheden. Iedere inwoner voelt zich uitgenodigd en uitgedaagd om zich op dat vlak te blijven ontwikkelen;
6. Duidelijke taal is de standaard zodat iedereen kan meedoen;
7. Doen wat nodig is om deze ambities waar te maken.

venlo

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Peel en Maas

Actorenanalyse

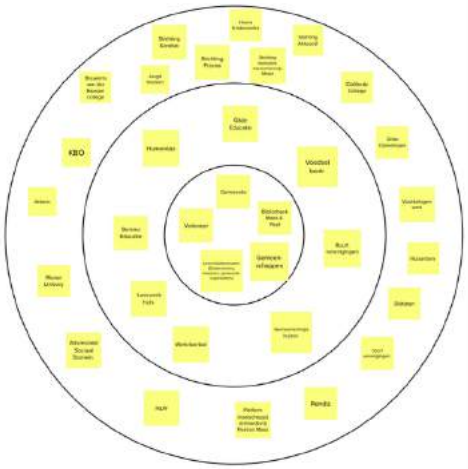

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten Peel en Maas

- Coalitie akkoord 2018 - 2022
- Taalhuis Peel en Maas (2019)
- Begrotingsbehandelingen
- Waardeoriëntatie en kaderstelling sociaal domein (2017)
- Collegebeleid nieuwkomers

Cijfers laaggeletterdheid

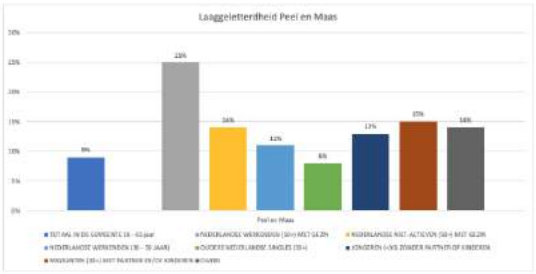

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Peel en Maas, dit bedraagt 27.516 inwoners. In totaal heeft de gemeente Peel en Maas 43.425 inwoners. In de gemeente Peel en Maas is 9% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 2.500 inwoners

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Leerontwikkelroutes Samenwerking uitvoerders : Vorkmeer & bibliotheek Taalpunt & samenwerking van de partners hierin	Samenwerking beter afstemmen Trekt voornamelijk NT2 Beperkte ambtelijk capaciteit prioriteit omtrent laaggeletterdheid
Kansen	**Bedreigingen**
Bereiken doelgroep NT1 e - learning in de online academy Aansluiten op thema werk en de projecten Laaggeletterdheid intern verder op de agenda krijgen Re-integratie met taalactiviteiten	Doorgang Taalpunt na stoppen provinciale subsidie Financiële middelen voor laaggeletterdheid

Doelstellingen gemeente Peel en Maas

1. We doen wat in onze macht ligt om iedereen te laten deelnemen aan de gemeenschap;
2. Het Taalpunt Peel en Maas verbindt alle lokale en regionale initiatieven, waardoor meer inwoners bereikt kunnen worden en met een passend (taal)aanbod.

Ambities gemeente Peel en Maas

1. Inwoners passend laten re-integreren;
2. Middels het Taalpunt laaggeletterdheid terug dringen;
3. Vergroten van de zelfredzaamheid;
4. Laaggeletterdheid integraal aanpakken.

gemeente Peel en Maas

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Beesel

Actorenanalyse

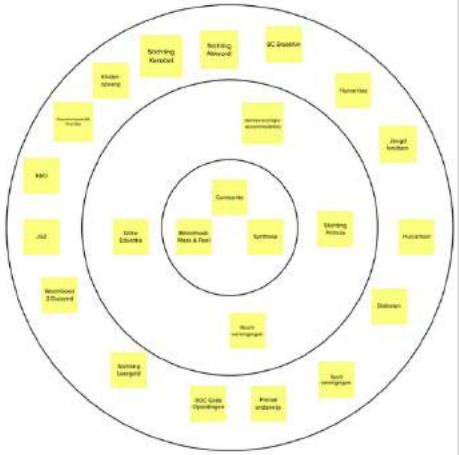

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten

- Coalitie programma 2018 - 2022
- Armoedebeleid 'Meedoen naar vermogen (2020)
- Begrotingsbehandelingen
- Participatie wet: Iedereen doet mee
- Aanpak laaggeletterdheid 2019 - 2021

Cijfers laaggeletterdheid

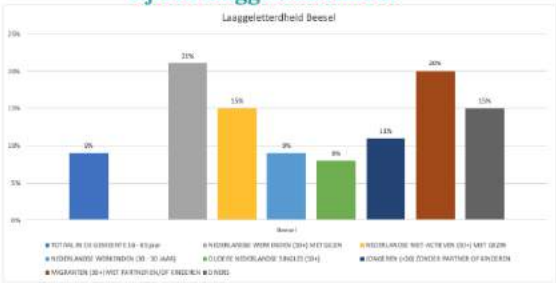

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Beesel, dit bedraagt 8.405 inwoners. In totaal heeft de gemeente Beesel 13.482 inwoners. In de gemeente Beesel is 9% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 750 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Betrokken uitvoerders; Synthese en bibliotheek **Geen bezuinigingen op de bibliotheek**	**Beperkte ambtelijk capaciteit**
Kansen	**Bedreigingen**
Sterke onderlinge verbondenheid **Wil inzetten op preventie** **Aansluiting bij armoedebeleid** **P-wet zegt: iedereen doet mee**	**Voortbestaan Taalpunt na stoppen provinciale subsidie** **Weinig middelen voor aanpak laaggeletterdheid**

Doelstellingen gemeente Beesel

1. Middels het Taalpunt jagen we de inzet op laaggeletterdheid aan. Zowel onder professionals (awareness) als binnen de gemeenschap (drempelverlagend);
2. Zorgen voor een passend en actueel aanbod zodat inwoners zelfredzamer worden.

Ambities gemeente Beesel

1. Via een netwerk van partners door middel van een actieve benadering zorgen voor doorverwijzing, scholing en begeleiding;
2. Betrokken professionals en vrijwilligers realiseren door middel van een proces van monitoring, evaluatie en ontwikkeling een passend en actueel aanbod.

Gemeente Beesel
Gewoon anders

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Gennep

Actorenanalyse

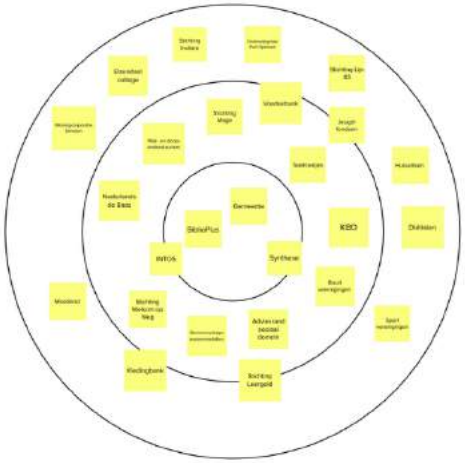

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten

- Terugblik opbouwfase Taalhuis 2017 - 2020
- Begrotingsbehandelingen
- Op een goede basis kun je bouwen! (2020)
- Coalitie akkoord 2018 - 2022
- Blijven(d) ontmoeten, meedoen, ondersteunen (2020)

Cijfers laaggeletterdheid

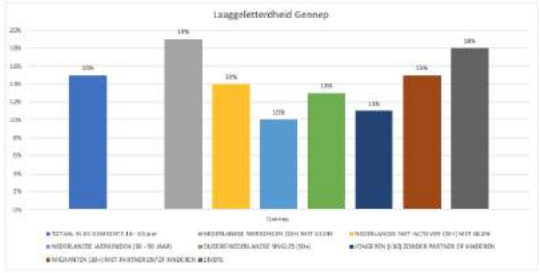

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Gennep, dit bedraagt 10.471 inwoners. In totaal heeft de gemeente Gennep 16.921 inwoners. In de gemeente Gennep is 15% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op op ongeveer 1.600 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
BiblioPlus pakt door	**Visie laaggeletterdheid dient nog vertaald te worden naar concretere ambities/doelen** **Beperkte ambtelijk capaciteit**
Kansen	**Bedreigingen**
Partijen die lokaal Taalakkoord hebben getekend **Bedrijvenaanpak** **lesgroep Begrijp je taal** **Taalhuis gaat naar mensen toe**	**Zware verantwoordelijkheid ligt bij 1 partij (Biblioplus)** **Vastgestelde kader Biblioplus dient uitgebreid te worden met een meer integrale aanpak vanuit meerdere beleidsdomeinen**

Doelstellingen gemeente Gennep

1. De inwoners van Gennep kunnen deelnemen aan de maatschappij, door onder andere ondersteuning bij basis- en digitale vaardigheden door het Taalhuis;
2. Er is vanaf 2021 binnen de gemeente Gennep meer aandacht voor het onderwerp laaggeletterdheid.

Ambities gemeente Gennep

1. Verstevigen van de samenwerking met BiblioPlus;
2. Bekendheid geven aan het Taalhuis van de bibliotheek: inwoners weten dat ze hier met vragen over basis- en digitale vaardigheden terecht kunnen;
3. Integraal opzetten van een gevarieerd en kwalitatief goed aanbod voor laaggeletterden (zowel NT1 als NT2), dat laagdrempelig is en aansluit bij de behoeften.

gemeente GENNEP

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Bergen

Actorenanalyse

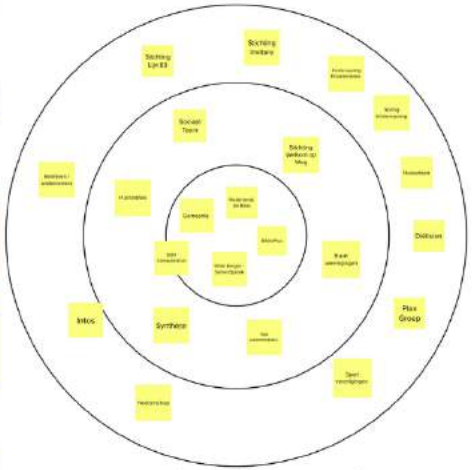

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten

- Coalitieprogramma 2018 - 2022
- Samenwerken tegen armoede (2016)
- Preventief jeugdbeleid (2017 - 2022)
- Samen verder (2019 - 2022)
- Aanvalsplan participatiewet (2019 - 2022)
- Uitvoeringsplan Taalpunt Bergen 2017 - 2020
- Begrotingsbehandelingen
- Taalakkoord
- Terugblik opbouwfase Taalhuis 2017 - 2020

Cijfers laaggeletterdheid

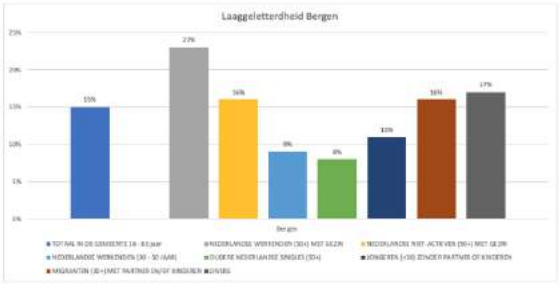

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Bergen, dit bedraagt 8.246 inwoners. In totaal heeft de gemeente Bergen 13.085 inwoners. In de gemeente Bergen is 15% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 1.200 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Samenwerking met BiblioPlus omtrent laaggeletterdheid Provinciale subsidie zorgt voor stuwkracht Inzet vanuit thema participatie Samenwerking uitvoering gemeente en Taalhuis/Biblioplus	Voornaamste taak van laaggeletterdheid ligt bij Biblio+ Beperkte ambtelijk capaciteit/versnippering taakverantwoordelijke aanpak laaggeletterdheid
Kansen	**Bedreigingen**
Lokaal georiënteerde partijen met korte lijnen Investeren in de signalering van laaggeletterdheid Openingen binnen onderwijsKANSEN beleid	Continuïteit van bestuurlijke aandacht Financiële middelen laaggeletterdheid Nieuwe instroom laaggeletterden (jongeren) Vinden van doelgroepen (zowel NT1 als NT2) Taboe rondom thema

Doelstellingen gemeente Bergen

1. We laten het aantal laaggeletterden met 2% dalen;
2. 25% Meer NT1-ers nemen deel aan de taalprogramma's;
3. We zetten in op een proactieve, signalerende aanpak waarbij we naar de inwoners toe gaan;
4. We zetten nog meer in op de samenwerking met het bedrijfsleven.

Ambities gemeente Bergen

1. Het percentage laaggeletterdheid van de beroepsbevolking met 2% te laten afnemen;
2. Aan de voorkant preventief inzetten op vermindering instroom laaggeletterden;
3. We houden ons formele en non-formele taalaanbod laagdrempelig, toegankelijk, bereikbaar en zo lokaal als mogelijk;
4. Mensen zijn in staat om zelfredzaam in de maatschappij te kunnen leven, daarbij is taal een belangrijke voorwaarde.

gemeente BERGEN Limburg

Laaggeletterdheid in beeld gemeente Horst aan de Maas

Actorenanalyse

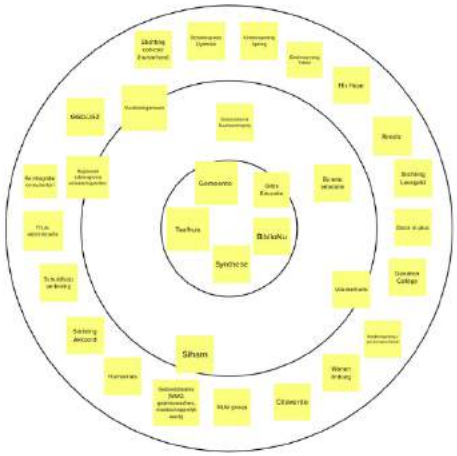

Kern: partners waarmee veel en intensief wordt samengewerkt
Middelste ring: partners die al bezig zijn met laaggeletterdheid
Buitenste ring: mogelijke partners die nog betrokken kunnen worden

Belangrijke documenten

- Taalakkoord
- Coalitieprogramma 2018 - 2022
- Begroting 2020 - 2021
- Beleid arbeidsmigranten
- Kadernota 2021
- Evaluatie Sociaal Domein 2017

Cijfers laaggeletterdheid

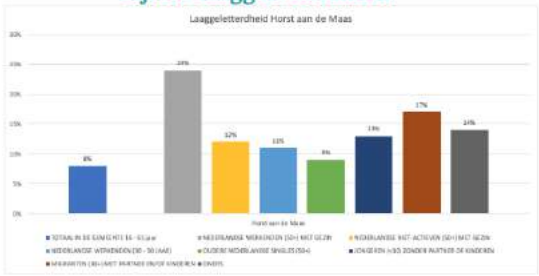

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de beroepsbevolking van Horst aan de Maas, dit bedraagt 27.171 inwoners. In totaal heeft de gemeente Horst aan de Maas 42.429 inwoners.In de gemeente Horst aan de Maas is 8% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Wat neerkomt op ongeveer 2.200 inwoners.

Bron tabel: https://geletterdheidinzicht.nl/

SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
Betrokkenheid kernpartners en gemeenten bij Taalakkoord	**Budget Taalakkoord** **Lokaal plan laaggeletterdheid ontbreekt** **Beperkte ambtelijk capaciteit**
Kansen	**Bedreigingen**
Lokaal educatief overleg **Thema arbeidsmigranten** **Link Gezondste Regio** **10.000 talen plan** **Nieuw team bij het Taalhuis** **Nieuwe wet inburgering**	**Financiën sociaal domein**

Doelstellingen gemeente Horst aan de Maas

1. In 2021 wil de gemeente Horst aan de Maas 20 NT1'ers en 100 NT2'ers laten deelnemen aan een taalprogramma.

Ambities gemeente Horst aan de Maas

1. Meer partners betrekken bij het taalakkoord
2. Via taal bijdrage aan de integratie van arbeidsmigranten;
3. Doelgroep NT1 beter bereiken en versterken
4. Kwalitatief monitoren van de impact van de maatregelen die genomen worden omtrent laaggeletterdheid.

gemeente HORST A/D MAAS